

تسهیلات خرد بانکی از آمار تا حساب مردم

از ۲۰ درصد افراد متقاضی موفق به دریافت این وام شده‌اند. با این حال در سال جاری دستور العمل‌ها و بخشنامه‌هایی از سوی بانک مرکزی در همین زمینه ابلاغ شده که امید می‌رود مشکلات مردم را در زمینه دریافت تسهیلات خُرد بانکی کاهش دهد.

وام بانکی و به‌ویژه وام‌ها و تسهیلات کم‌بهره توجیه اقتصادی دارد، اما سختگیری بانک‌ها در دریافت تضمین بازگشت مبلغ وام موضوعی است که دریافت این وام‌ها را به کاری دشوار تبدیل کرده است. به همین دلیل مدتی است پدیده‌ای به نام فروش وام شکل گرفته و حتی مؤسسات متعددی وارد این چرخه شده و از ضمن گرفته تا وام‌های چند صد میلیونی و گاه میلیاردی را خرید و فروش می‌کنند.

اصلی‌ترین دلیلی که منجر به علاقه‌مندی افراد به فروش وام‌های‌شان می‌شود، بحث عدم توانایی در دادن ضمانت‌های لازم به بانک محسوب می‌شود. البته گاه ممکن است دلایل دیگری مانند نداشتن شرایط پرداخت قسط یا حتی احتیاج نداشتن به این وام‌ها باعث شود فرد به فروش وام خود متمایل شود. این موضوع به‌ویژه در وام ازدواج که بدون درخواست فرد امکان دریافتش مهیا می‌شود بیش از سایر وام‌ها دیده می‌شود. کارمزد پایین این وام و اقساط طولانی مدت آن دلیلی است که دیگران را به دریافت وام ازدواج ترغیب می‌کند.

به عبارت دیگر هفت‌خان وام گرفتن از بانک‌ها موضوعی

با مبالغ بالا بوده و پرداخت تسهیلات خُرد و تکلیفی به هیچ وجه ممنوع نشده است.» معاون نظارت بانک مرکزی گفت: «ممکن است برخی بانک‌ها با توجه به ضوابط کنترل مقداری ترازنامه بخواهند مصارف‌شان را کنترل کنند که در این خصوص بانک مرکزی به بانک‌هایی که سهم بیشتری در پرداخت تسهیلات تکلیفی و تأمین مالی خُرد دارند اجازه رشد بیشتری در ترازنامه می‌دهد. این مورد را با این ابزار در فصل تابستان تا حد زیادی پوشش دادیم.»

سروش با اعلام اینکه بانک مرکزی در حال بررسی طرحی است که نرخ ذخیره عمومی تسهیلات خُرد را تا حد امکان کاهش دهد، گفت: «امیدواریم حداکثر تا یک ماه آینده این موضوع را در شورای پول و اعتبار مطرح کنیم که اگر مورد موافقت قرار گیرد عملاً این موضوع را اجرایی خواهیم کرد.»

او افزود: «این موضوع منجر به این خواهد شد که بانک‌ها به ارائه تسهیلات و تأمین مالی خُرد گرایش بیشتری پیدا کنند.» معاون نظارت بانک مرکزی در خصوص توسعه و تشویق صندوق‌های قرض‌الحسنه گفت: «مقراتی

وام بانکی و به‌ویژه وام‌ها و تسهیلات کم‌بهره توجیه اقتصادی دارد، اما سختگیری بانک‌ها در دریافت تضمین بازگشت مبلغ وام موضوعی است که دریافت این وام‌ها را به کاری دشوار تبدیل کرده است. به همین دلیل مدتی است پدیده‌ای به نام فروش وام شکل گرفته و حتی مؤسسات متعددی وارد این چرخه شده و از ضمن گرفته تا وام‌های چند صد میلیونی و گاه میلیاردی را خرید و فروش می‌کنند.

اصلی‌ترین دلیلی که منجر به علاقه‌مندی افراد به فروش وام‌های‌شان می‌شود، بحث عدم توانایی در دادن ضمانت‌های لازم به بانک محسوب می‌شود. البته گاه ممکن است دلایل دیگری مانند نداشتن شرایط پرداخت قسط یا حتی احتیاج نداشتن به این وام‌ها باعث شود فرد به فروش وام خود متمایل شود. این موضوع به‌ویژه در وام ازدواج که بدون درخواست فرد امکان دریافتش مهیا می‌شود بیش از سایر وام‌ها دیده می‌شود. کارمزد پایین این وام و اقساط طولانی مدت آن دلیلی است که دیگران را به دریافت وام ازدواج ترغیب می‌کند.

به عبارت دیگر هفت‌خان وام گرفتن از بانک‌ها موضوعی

شبکه بانکی مایل است وام‌های خُرد بدهد، اما با محدودیت ترازنامه، منابع و کسری مواجه است و دست‌و‌بال بانک‌ها بسته است. باید شرایطی فراهم شود که کسب‌وکار بانک بهتر شود تا زمینه رونق بیشتری برای پرداخت وام‌ها ایجاد شود

در این زمینه در شهریورماه سال ۱۴۰۱ شورای پول و اعتبار مصوب و ابلاغ شد. ضمن آنکه در بانک مرکزی نیز ایجاد زیرساخت‌های صندوق‌های قرض‌الحسنه در دست اقدام است.»

سروش همچنین در خصوص اقدام دیگر بانک مرکزی در زمینه تسهیل اعطای تسهیلات خُرد به عموم مردم گفت: «کارمزد تسهیلات قرض‌الحسنه در شورای فقهی بانک مرکزی به کرات مطرح شده و نهایتاً هیأت عامل بانک مرکزی دو بانک قرض‌الحسنه را به‌عنوان بانک‌های اجرایی آزمایشی این موضوع در نظر گرفته است. این بانک‌ها هزینه دریافت کارمزد خدمات قرض‌الحسنه را نسبت به وضع موجود کاهش می‌دهند، بنابراین مردم ارزان‌تر به منابع قرض‌الحسنه دسترسی پیدا خواهند کرد.»

او افزود: «اگر این دو مدل در بانک‌های قرض‌الحسنه به‌صورت موفق اجرایی شوند، به تمام شبکه بانکی قابل تعمیم خواهد بود.» معاون نظارت بانک مرکزی تأکید کرد که مردم مختارند که هر کدام از دو مدل پرداخت کارمزد موجود و یا روش جدید این دو بانک را استفاده کنند. روش دوم هزینه کمتری برای دریافت‌کنندگان تسهیلات قرض‌الحسنه به همراه خواهد داشت.

سروش گفت: «یکی از چالش‌ها برای اعتبارسنجی افرادی که برای اولین بار اقدام به تأمین مالی خُرد می‌کنند عدم وجود سوابق تسهیلاتی برای ارزیابی وضعیت آن‌هاست که صرفاً مربوط به کشور مانیست و در دنیا هم این چالش وجود دارد. بر این اساس در مدل جدید طراحی شده برای اعتبارسنجی ریسک نکول افرادی که سابقه اعتباری ندارند از طریق روش موازی مختص آن‌ها ارزیابی شده و این مشکل تا حدی زیادی حل‌وفصل می‌شود.»

است که بر کسی پوشیده نیست و همین شرایط سخت است که در موارد بسیار به عنوان مانعی غیرقابل حذف پیش روی متقاضیان وام‌های بانکی قد علم می‌کند و باعث می‌شود بسیاری افراد عطای دریافت این وام‌ها را به لقایش ببخشند.

از طرفی افرادی هستند که نیاز به وام دارند و چه بهتر از اینکه بتوانند از وام‌های کم‌بهره دیگران بهره‌مند شوند و به‌جای پرداخت سودهای بانکی بالای ۱۸ درصد گره کار خود را با وامی مثل وام ازدواج که تنها چهار درصد کارمزد بانکی دارد باز کنند. اینجاست که بازار نقل‌وانتقال وام‌های بانکی داغ شده و فردی که شرایط دریافت وام را ندارد می‌گوید حداقل از طریق فروش وام مبلغی دریافت کرده و وام خود را مفت از دست نمی‌دهد.

راهکار بانک مرکزی برای رونق ارائه تسهیلات خُرد

ابودر سروش، معاون نظارت بانک مرکزی با بیان اینکه بانک مرکزی به منظور تشویق شبکه بانکی در اعطای تسهیلات خُرد معیاری تحت عنوان «سهم بانک‌ها در زمینه تأمین مالی خُرد» در ترازنامه بانک‌ها ایجاد کرده است، گفت: «نحوه افتتاح حساب غیر حضوری، امضای الکترونیک و استفاده از زیرساخت‌های سفته‌الکترونیک، از دیگر اقدامات بانک مرکزی در راستای تسهیل‌گری در پرداخت تسهیلات خُرد است که منجر به توسعه تسهیلات خُرد شده است.»

او اضافه کرد: «بانک مرکزی به هیچ‌وجه جلوی پرداخت وام‌های خُرد کمتر از ۴۰۰-۳۰۰ میلیون تومانی را در هیچ دوره‌ای نگرفته است. البته در برخی موارد پرداخت تسهیلات برخی بانک‌ها را ممنوع کرده‌ایم که تسهیلات

تسهیلات پرداخت شده خُرد شبکه بانکی در دو ماهه نخست امسال بر اساس گزارش‌های رسمی منتشر شده بانک مرکزی نسبت به سال گذشته افزایش یافته، اما همچنان مشکلاتی در اعطای این تسهیلات به مردم وجود دارد. مثلاً در مورد وامی مانند ودیعه مسکن برخی آمارها گویای آن است که جمعیتی کمتر

۲,۴ درصد، ۱,۷ درصد، ۱,۵ درصد، و ۰,۴ درصد دارند.

علاقه‌مندی نظام بانکی به پرداخت وام‌های خُرد

کوروش پرویزیان، رئیس کانون بانک‌های خصوصی در گفت‌وگو با رسانه‌ها در این باره گفت: «قانون بودجه هر سال تکلیفی برعهده شبکه بانکی می‌گذارد. چارچوب تسهیلات تکلیفی قرض‌الحسنه در تبصره (۱۶) و (۱۸) قانون بودجه امسال هم وجود دارد. امسال حجم تسهیلات تکلیفی برای شبکه بانکی ۳۱۰ هزار میلیارد تومان است که تا پایان سال در زمینه‌های ازدواج، مشاغل خانگی، ودیعه مسکن، کميته امداد، بهزیستی، فرزندان‌آوری، درمان، نیاز ضروری و مسکن همچنین افراد بنیاد شهید و زندانیان پرداخت خواهد شد.»

او با بیان اینکه در ۱۴ بانک خصوصی در ۱۲ ماه سال گذشته وام‌هایی که به خانوار تخصیص داده شد شامل تسهیلات ازدواج، وام ضروری، فرزندان‌آوری، ودیعه مسکن، خرید کالا، خودرو و جعاله تعمیر مسکن بوده، مبلغ این تسهیلات را در مجموع ۲۱۵ هزار میلیارد تومان اعلام کرد و گفت: «در مجموع بانک‌های دولتی و خصوصی در این سرفصل‌ها ۶۸۵ هزار میلیارد تومان وام پرداخت کردند.» پرویزیان در مورد وام‌های مصرفی خانوار گفت: «این وام‌ها جزو سرفصل وام‌های خُرد و عمدتاً زیر ۳۰۰ میلیون تومان است که از ۱۰، ۲۰، ۵۰، ۷۰ میلیون شروع شده تا کارت مرابحه ۲۰۰ میلیون تومانی و همچنین وام جعاله تعمیر مسکن که مقدار آن در شهرهای مختلف متفاوت است.» این مدیر بانکی گفت: «هرچه تسهیلات خُرد به مردم بدهیم، به خاطر گردش مالی بیشتر برای کشور و جامعه

فرانک جوادى
روزنامه‌نگار

تسهیلات خُرد پرداختی بانک‌ها در سال جاری بر اساس گزارش عملکرد و بخشنامه‌های صادر شده بانک مرکزی نسبت به سال گذشته سیری صعودی داشته و حتی سقف این تسهیلات تا ۳۰۰ میلیون تومان افزایش یافته است. طبق گزارش بانک مرکزی، در سال ۱۴۰۱ نظام بانکی کشور مجموعاً ۴۴ میلیون و ۴۸۵ هزار و ۲۶۸ میلیارد ریال تسهیلات به بخش‌های مختلف پرداخت کرده که سهم تسهیلات خُرد از این عدد بیش از ۶۸۵ هزار میلیارد تومان بوده است.

تسهیلات بانکی کجا پرداخت شده است؟

آخرین گزارش بانک مرکزی از عملکرد تسهیلات پرداختی بانک‌ها و هدف از دریافت تسهیلات در دو ماهه امسال و مقایسه آن با دو ماهه ابتدای سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهد تسهیلات پرداختی بانک‌ها طی دو ماهه اول سال ۱۴۰۲ مبلغ ۵۱۵ هزار میلیارد ریال بوده که در مقایسه با دوره مشابه سال قبل (مبلغ ۱۰۶۸,۹ هزار میلیارد ریال) ۲۶,۲ درصد افزایش داشته است. از کل مبلغ تسهیلات پرداختی، مبلغ ۴,۴۸۵ هزار میلیارد ریال معادل ۸۷,۱ درصد به صاحبان کسب‌وکار (حقوقی و غیر حقوقی) و ۶۶۵ هزار میلیارد ریال معادل ۱۲,۹ درصد به مصرف‌کنندگان نهایی (خانوار) تعلق گرفته است.

پرطرفدارترین وام‌های بانکی

بر این اساس از ۶۶,۵ هزار میلیارد تومان تسهیلات خُرد

بانکی پرداخت شده در دو ماهه ابتدایی امسال بیشترین سهم به خرید کالای شخصی اختصاص پیدا کرده که به میزان ۲۹,۶ هزار میلیارد تومان بوده و سهم ۴۴ درصدی از کل تسهیلات پرداختی خُرد داشته است.

وام قرض‌الحسنه ضروری دومین رتبه را در میان دیگر دسته‌بندی‌های صورت گرفته در بین تسهیلات خُرد بانکی در دو ماه ابتدایی امسال داشته است؛ چرا که در ۶۰ روز آغازین سال جاری ۱۶,۵ هزار میلیارد تومان تسهیلات به این موضوع اختصاص یافته و پرداخت شده است که سهم ۲۴,۹ درصدی از کل تسهیلات خُرد پرداختی در این بازه زمانی را دربر می‌گیرد.

وام قرض‌الحسنه ازدواج با مبلغ ۸,۱ هزار میلیارد تومان و سهم ۱۲,۳ درصد از کل تسهیلات پرداخت شده خُرد رتبه سوم را در ۶۰ روز نخست امسال دارد. پس از این نوع تسهیلات خرید مسکن نوساز، خرید مسکن غیرنوساز، وام قرض‌الحسنه فرزندان‌آوری، وام تعمیرات، خرید خودروی شخصی، جعاله تعمیر مسکن و وام ودیعه مسکن بیشترین سهم را در پرداخت تسهیلات خُرد بانکی داشته و در رتبه‌های چهارم تا دهم قرار می‌گیرد. این نوع تسهیلات به ترتیب سهمی معادل ۴,۴ درصد، ۴,۱ درصد، ۳,۸ درصد،

نگاه
↓

زوایای مختلف دریافت تسهیلات بانکی

دریافت تسهیلات بانکی اگرچه یکی از راهکارهای توسعه صنعت است اما به نظر می‌رسد در سال‌هایی که در نام‌گذاری آن‌ها نیز بر رونق تولید تأکید شده، بانک‌ها هم‌راهی مناسبی با این بخش نداشته و در یافت تسهیلات بانکی نه تنها برای مردم عادی بلکه برای بسیاری از صاحبان صنایع نیز تبدیل به یک چالش اساسی شده است. این موضوع در هفته‌ها و ماه‌های گذشته انتقاد بسیاری از مسئولان را به همراه داشته که از جمله آن‌ها هشدار وزیر اقتصاد است که تیرماه سال جاری با ارسال نامه‌ای به بانک مرکزی در خصوص عملکرد برخی بانک‌ها تذکر داد.

احسان خاندوزی در این نامه البته بیشتر تأکید خود را روی بانک‌های خصوصی گذاشت و با اشاره به انحراف قابل توجه بانک‌ها و مؤسسات خصوصی در اعطای تسهیلات به متقاضیان بخصوص در استان‌ها هشدار داد. وزیر اقتصاد همچنین در این نامه پیشنهاد داد که به بانک‌هایی که در اسرع وقت نسبت به ارتقای نسبت‌های تسهیلات به سپرده استانی خود به حداقل ۵۰ درصد اقدام نکنند، ابتدا اخطار داده شود و در صورت تداوم روند ناصحیح گذشته، بانک خاطی ملزم به تعطیلی شعب ناآکار آمد استانی خود شود. سیدجواد حسینی کیا، عضو کمیسیون صنایع و معادن مجلس از دیگر افرادی است که نسبت به عملکرد بانک‌ها در ارائه تسهیلات انتقاد و بیان کرده است: «بانک‌ها به تکالیف خود در اعطای وام‌های تکلیفی عمل نمی‌کنند و مردم برای دریافت وام‌های خُرد آواره و سرگردان بانک‌ها هستند.» در این میان بسیاری کارشناسان نسبت به ورود بانک‌ها به عرصه‌های اقتصادی گلابه داشته و بر این باورند که تا وقتی بانک‌ها شرکت‌های وابسته به خود را تأسیس و مدیریت می‌کنند نمی‌توان انتظار داشت تسهیلات خود را به مردم و بخش‌های دیگر بدهند.

عطا بهرامی، تحلیلگر مسائل اقتصادی در رابطه با عملکرد شبکه بانکی در هدایت اعتباری می‌گوید: «آمارهای بانک مرکزی نشان می‌دهد که ۸۸ درصد وام‌های پرداختی به تولید، به منظور تأمین سرمایه در گردش، ایجاد یا توسعه واحدهای تولیدی بوده است. بنابراین کسانی که می‌گویند منابع بانکی به سمت تولید هدایت شود، گویا به آمار توجهی ندارند، اما این گونه وام‌دهی بانک‌ها به تولید در دنیا بی‌معناست. در دنیا چیزی به اسم وام سرمایه در گردش وجود ندارد؛ این اختراع بانک‌های ماست تا بتوانند به شرکت‌های خودشان وام داده و این شرکت‌ها هر کاری خواستند با آن انجام دهند، بنابراین این عنوان وام یک عنوان جعلی برای سفته‌بازی است.» همان‌طور که اشاره شده تنها برای وام‌های خُرد بلکه در صنایع نیز دریافت تسهیلات در موارد بسیار دشوار و حتی ناممکن شده است. احسان خواجویی، عضو هیأت مدیره گروه صنعتی بارز به عنوان یک فعال صنعتی در این باره می‌گوید: «کنون سهم سرمایه‌گذاران و تولیدکننده‌ها از تسهیلات بانکی بسیار ناچیز است و بانک‌ها منابع بانکی را صرف اعطای تسهیلات به کارکنان و مستتریان خاص خود می‌کنند. این روند باید اصلاح شود و بانک‌ها در تخصص اصلی خود به فعالیت بپردازند و دست از فعالیت‌هایی مانند برج‌سازی، ایجاد شرکت‌های سیدگردان بورسی و موارد مشابه دیگر در زمینه‌های بنگاهداری برداشته و صرفاً به ارائه خدمات مالی مناسب به تولیدکنندگان بپردازند.»

البته او تنها مدیری نیست که نسبت به بی‌توجهی بانک‌ها در زمینه تسهیلات بانکی گله‌مند است و در این حوزه مدیران متعدد دیگری نیز نسبت به سیاست‌های انقباضی بانک‌ها در اعطای تسهیلات به فعالان صنعتی انتقادات متعددی را مطرح می‌کنند. بانک مرکزی در ماه‌های گذشته دستور العمل‌هایی در زمینه ارائه تسهیلات بانکی منتشر کرده و گاه ارائه وام به کارمندان بانک‌ها را مورد توجه قرار داده و گاه «دستورالعمل اجرایی اعطای تسهیلات خُرد» را منتشر کرده است. حال باید منتظر ماند تا مشخص شود آیا مشکل با ابلاغیه حل می‌شود یا این قصه سر دراز دارد.»